

Nationaal
Psychotrauma
Centrum

Themadossier Naoorlogse generaties WO2

Literatuurlijst voor geïnteresseerden

[Oorlogsleed dreunt generaties lang door](#), PZC, 18 april 2022

Naoorlogse generaties kunnen psychische problemen krijgen door de oorlogstrauma's van hun ouders. Ook de Tweede Wereldoorlog galmt nog steeds na bij de (klein)kinderen van oorlogsslachtoffers. Patricia Dashorst, psychiater en relatie- en gezinstherapeut bij ARQ Centrum'45 spreekt over 'intergenerationele gevolgen van de oorlog' Lees daar meer over in dit artikel, waarin ook Frédérique Spigt (65), Leila Prjnavorac (39) en Deborah Kalkoene (41) vertellen hoe de oorlog ook hun leven beïnvloedde.

Podcast '[Als geschiedenis in je opstaat](#)' 2022

Driedelige podcast 'Als geschiedenis in je opstaat', een podcast van de VPRO, OVT, de NPO, Stichting Marjolijn van Heemstra en het Rijksmuseum.

Iris van Santen - projectleider van de tentoonstelling over de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd bij het Rijksmuseum - volgt samen met haar vriendin Marjolijn van Heemstra het spoor van haar lichamelijke klachten naar een oude pijn van generaties terug.

Anstadt, Rosalie; Rottenberg, Adriaan; Agsteribbe, André. (2008). [Kinderen die alles moesten goedmaken: hoe de oorlog doorwerkt in het leven van de Joodse naoorlogse generatie](#). Amsterdam: Joods Maatschappelijk Werk.

Uitgave bij het 60-jarig jubileum van JMW Joods Welzijn. Over de generatie die vaak troost moest bieden aan ouders die alles kwijt waren.

Amersvoort, S. v. (2017). *Zijn trauma in mijn genen. Verzamelde ervaringen van kinderen van getraumatiseerde Indiëveteranen*. [Enschede]: Boekengilde.

Sonja van Amersvoort, dochter van een Indië-veteraan, beschrijft de gevolgen, die de onbehandelde PTSS van haar vader op haar jeugd en verdere leven heeft gehad, aangevuld met de ervaringen van anderen.

Begemann, F. A. D., Susan. (2002). *De Indische naoorlogse generatie: herinneringen, verhalen, analyse*. Stichting Pelita.

De problematiek van de Indische naoorlogse generatie is gecompliceerd, omdat de ouders van deze kinderen niet alleen te maken kregen met oorlogsgeweld maar ook, vaak tegen hun zin, naar Nederland zijn gekomen. Begemann onderzocht of er een causaal verband bestaat en of het nodig is om met deze voorgeschiedenis rekening te houden bij de hulpverlening aan deze generatie.

Bolle, L., & Wiegeraad, A. (2013). [Kinderen van NSB'ers: de opkomst en problematiek van een slachtoffergroep geplaatst binnen het algemene denken over de psychische gevolgen van de Tweede Wereldoorlog](#): Jonge Historici Schrijven Geschiedenis.

Lenie Bolle doet in deze publicatie verslag van haar onderzoek naar de ontwikkeling en problematiek van 'kinderen van 'foute' ouders'.

Drion, B. (2013). [Scherven : nazaten van foute Nederlanders over hun familieverleden](#). Baarn: Uitgeverij Marmer Boeken

Nazaten van foute Nederlanders vertellen over hun familieverleden en over de keuzes van hun ouders. Over het ontkennen of verstoppen van een belangrijk deel van hun familiegeschiedenis, de identiteitsproblemen en de periodes van isolement en eenzaamheid. Maar ook over de loyaliteit naar de familie vanwege een verleden dat niet van hen is.

[Ik ben een kind van een NSB'er](#). (2019). (YouTube, 3:59)

Jeanne Diele-Staal is een kind van een NSB'er. Als meisje van zes had ze geen idee wat haar ouders hadden gedaan. In deze korte film vertelt ze over haar ervaringen, bijv. dat ze altijd alleen in de klas zat.

Kleijwegt, M. (2021). [Verdriet en boterkoek. Hoe de oorlog is verdwenen](#). Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact.

Journalist Margalith Kleijwegt vertelt het verhaal van o.a. haar moeder Netty Rosenfeld die ondergedoken zat tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar overleefde. Daarnaast vertelt ze over de gespleten houding tegenover de Joodse identiteit, en over haarzelf en haar zoon en de kinderen van neef Jaap, de derde generatie voor wie de oorlog wel bestaat, maar tegelijk ook lang geleden is.

Krack, L., M. Della Siega (2020). [Liegt der Holocaust uns immer noch in den Genen?](#) Lycée Ermesinde
Over de transgenerationale overdracht van de Holocaust-ervaringen van slachtoffers en daders op hun kinderen. Wat is trauma en welke rol speelt epigenetica daarin.

Nauta, B. (2018). 'Mijn opa zou trots op me zijn'. De invloed van verzet op naoorlogse generaties. *Impact magazine* 2 (2), 20-21.

Voor een kleinkind van een Dachau-overlevende viel alles op zijn plek bij het bezoek aan het kamp. Femke Haselaar begreep nu pas waarom haar opa Karel Witmond, verzetsman en overlevende van vijf concentratiekampen, zo stil en gesloten was.

Nauta, B., & Hoenselaars, L. (2020). 'Alles in mij verzet zich tegen genezing' In gesprek met Arnon Grunberg. *Impact magazine*, 4 (2), 8-12.

Interview met Arnon Grunberg. Sinds het overlijden van zijn ouders staat hij anders tegenover het verleden: 'Het ontkennen van hun geschiedenis is ook een beetje alsof ik ze opnieuw doodmaak'.

Prins, Eva, (2021) ['Mijn vader stierf met het gevoel dat ik hem in de steek liet'](#), *Zorg + Welzijn*, 14 september 2021

Interview met Ernst Jansz die de zorg voor zijn door de oorlog getraumatiseerde vader als 'een levensvervulling' zag. Als zijn vader overlijdt, belandt Ernst, dan zeventien, in een zwart gat. Pas decennia later komt hij met dank aan de muziek en een psychiater daaruit.

Smeets, H. (2015). Molukse jongeren: we weten niets meer over hen. De moeizame integratie van de Molukkers in Nederland sinds de Tweede Wereldoorlog. *Cogiscope* (4), 33-36.
Over de niet-vanzelfsprekende integratie van de tweede en de derde generatie Molukkers in de Nederlandse samenleving.

Tames, I. (2009). [*Besmette jeugd. De kinderen van NSB'ers na de oorlog*](#). Amsterdam: Uitgeverij Balans.
Tames geeft in dit boek een beeld van de positie van de kinderen van collaborateurs in het Nederland van 1945-1960.

Verbraak, C. (2021). [*De Molukkers. Een vergeten geschiedenis*](#). Amsterdam: Alfabet uitgevers.
Verbraak tekent de levensverhalen op van drie generaties Molukkers in Nederland, precies 70 jaar na de aankomst van de eerste generatie Molukkers in Nederland.

Vissers, R. E., Dieke, S. (2021). [*Een Indiase prins in bezet Nederland*](#). *Andere Tijden*, 10 maart 2021 ed., pp. 30 minuten).

In het voorjaar van 1943 komen zo'n drieduizend Indiase soldaten naar Texel, Zandvoort en Oldebroek. Er ontstaan liefdesrelaties met lokale jonge vrouwen. In deze aflevering doen twee Zandvoortse kinderen van Indiase soldaten hun verhaal. Ze hebben hun vader nooit gekend, en het was een verhaal waar niet over werd gesproken.

Vries, M. de (2009). [*'Indisch is een gevoel': de tweede en derde generatie Indische Nederlanders*](#). Amsterdam: Amsterdam University Press.

De volwassen kinderen en kleinkinderen van de Indische immigranten, de tweede en derde generatie, vertellen over hun leven. In hoeverre voelen zij zich nog Indisch?

Weezel, N. v. (2014). [*De derde generatie: kleinkinderen van de Holocaust*](#). Amsterdam: Balans.
Natascha van Weezel is kleindochter van vier Holocaust overlevenden. In dit boek portretteert zij meerdere kleinkinderen (leeftijdsgenoten) van de oorlog en vraagt ze hoe zij zich tot de Holocaust verhouden.

WNL, [*Iedere steen heeft een gezicht*](#). Podcast *NPO Radio 1*

Naar aanleiding van de opening van het nieuwe Holocaust Namenmonument in Amsterdam spreekt oorlogsjournalist Hans Jaap Melissen met familieleden, in verschillende generaties, van mensen die op dit monument vermeld staan. Over de betekenis van de oorlog nu en over de doorwerking binnen de generaties.

**Nationaal
Psychotrauma
Centrum**

Op de hoogte blijven?

De ARQ-bibliotheek | Information Support houdt de literatuur bij over Naoorlogse generaties. Bent u geïnteresseerd in deze attendering? Stuur dan een mail naar bibliotheek@arq.org, met als onderwerp: *Attendering Naoorlogse generaties*.